

RAN-2101000402040001

M.A. (Part-II) (External) Examination April - 2026

Sanskrit Paper-9(A) : अलंकारशास्त्र

- (1) आनंदवर्धनकृत-ध्वन्यालोक-प्रथम उद्योत
- (2) राजशेखरकृत-काव्यमीमांसा (अध्याय-2, 3, 4, 5)
- (3) भरताचार्यविरचित-नाट्यशास्त्रम् (अध्याय-6) (अभिनव टीका सहितम्)
- (4) पाश्चात्त्या काव्यशास्त्र

Time: 3 Hours]

[Total Marks: 100

सूचना : / Instructions

- (1) ઉપરોક્ત દર્શાવેલ વિગતો ઉત્તરવહી પર અવશ્ય લખવી.
Fill up strictly the above details on your answer book.

Seat No.:

--	--	--	--	--	--

Student's Signature

પ્ર-1. ટૂંકમાં જવાબ આપો. (ગમે તે પાંચ)

20

Answer in short (any five)

- 1) 'ધ્વનિ' નું લક્ષણ સંસ્કૃતમાં લખો.
Write the Sanskrit definition of 'ધ્વનિ'.
- 2) મુખ્યાર્થ કોને કહેવાય? તેના બીજા પર્યાયો જણાવો.
What is 'મુખ્યાર્થ'? Give its Synonyms.
- 3) વાંડમયના પ્રકાર જણાવો.
Explain the types of 'વાંડમય'.
- 4) 'ષડ્ગ્ગાનિ' કયા કયા છે ? રાજશેખરના મતે સાતમું અંગ કયું છે?
Which are 'ષડ્ગ્ગાનિ' According to Rajashekhar, which is the Seven અંગ?
- 5) ભરતના અનુગામી નાટ્યાચાર્યોના નામ આપો.
Give the name of Successor 'નાટ્યાચાર્ય' of 'ભારત'.
- 6) સ્થાયિભાવ જણાવી આઠ રસના નામ જણાવો.
Explain the 'સ્થાયિભાવ' and name the eight rasas (રસ).
- 7) કોલરીજના માટે કલ્પનાના પ્રકારો જણાવો.
Give the types of imagination According Coleridge.

Translate With explanatory notes (any one)

- 1) અપ્રસ્તુતપ્રશંસાયામપિ યદા સામાન્યવિશેષભાવાન્નિમિત્તનિમિત્તિભાવાદ્વા-મિધીયમાનપ્રતીયમાનયોઃ સમમેવ પ્રાધાન્યમ્ । યદા તાવત્સામાન્યસ્યા પ્રસ્તુતસ્યામિધીયમાનસ્ય પ્રાકરણિકેનવિશેષેણ પ્રતીયમાનેન સંબન્ધસ્તદા વિશેષપ્રતીતૌ સત્યામપિ પ્રાધાન્યેન તસ્ય સામાન્યેના-વિનાભાવાત્સામાન્યસ્યાપિ પ્રાધાન્યમ્ । યદાપિ વિશેષસ્ય સામાન્યનિષ્ઠત્વં તદાપિ સામાન્યસ્ય પ્રાધાન્યે સામાન્યે સર્વવિશેષાણામન્તર્ભાવાદ્વિશેષસ્યાપિ પ્રાધાન્યમ્ ।
- 2) ભાક્તમાહુસ્તમન્યે । અન્યે તં ધ્વનિસંજ્ઞિતં કાવ્યાત્માનં ગુણવૃત્તિરિત્યાહુઃ । યદ્યપિ ચ ધ્વનિશબ્દસંકીર્તનેન કાવ્યલક્ષણવિધાયિભિર્ગુણવૃત્તિરન્યો વા ન કશ્ચિત્પ્રકારઃ પ્રકાશિતઃ તથાપિ ગુણવૃત્ત્યા કાવ્યેષુ વ્યવહારં દર્શયતા ધ્વનિમાર્ગો મનાક્ સ્પૃષ્ટો લક્ષ્યતેતિ પરિકલ્પ્યૈવમુક્તમ્ - ભાક્તમાહુસ્તમન્યે એતિ ।

Translate With explanatory notes (any one)

- 1) શબ્દાર્થયોર્યધાવત્સહભાવેન વિદ્યા સાહિત્યવિદ્યા ।
- 2) સા પ્રવૃત્તિ રૌદ્રમાગધી ।

Translate With explanatory notes (any two)

- 1) તેન રસ એવ નાટ્યમ્ । યસ્ય વ્યુત્પત્તિઃ ફલમિત્યુચ્યતે । તથા ચ રસાદૃત (ના.શા. ૬.૩૧) એત્યત્રૈકવચનોપપત્તિઃ । તતશ્ચ મુખ્યભૂતાત મહારસાત્ સ્ફોટસદૃશી-વાસત્યાનિ વા અન્વિતાભિધાનદૃશીવોપાયાત્મકાનિ સત્યાનિ વા અભિહિતાન્વયદૃશીવ તત્સમુદાયરૂપાણિ વા રસાન્તરાણિ ભાવાભિનિવેશદૃષ્ટાનિરુપ્યન્તે । તદ્વક્ષ્યન્તે “કાવ્યાર્થાન્ભાવયન્તિ” એતિ તેન પ્રથમં રસાઃ । તે ચ નવ । શાન્તાપલાપિન-સ્ત્વષ્ટાવિતિ તત્ર પઠન્તિ ।
- 2) અત્રાહ-યથા હિ નાનાવ્યજ્જનૌષધિદ્રવ્યસંયોગાદ્રસનિષ્પત્તિઃ તથા નાનાભાવોપગમાદ્રસનિષ્પત્તિઃ । યથા હિ ગુડાદિભિઃ દ્રવ્યૈઃ વ્યજ્જનૈઃ ઔષધિભિઃ ચ ષાડવાદયો રસાઃ નિર્વર્ત્યન્તે તથા નાનાભાવોપગતા અપિ સ્થાયિનો ભાવા રસત્વમાપ્નુવન્તિ એતિ । અત્રાહ- રસ એતિ કઃ પદાર્થઃ । ઉચ્યતે આસ્વાદ્યત્વાત્ । કથમાસ્વાદ્યતે રસઃ । યથા હિ નાનાવ્યજ્જનસંસ્કૃતં અન્નં ભુજ્જાના રસાનાસ્વાદયન્તિ સુમનસઃ પુરુષાઃ હર્ષાદીંશ્ચ અધિગન્છન્તિ, તથા ।
- 3) યચ્ચોક્તં રામોડયમિત્યસ્તિ પ્રતિપત્તિઃ તદપિ યદિ તદાત્વે વિનિશ્ચિતં તદુત્તરકાલભાવિ-બાધકવૈધુર્યાભાવે કથં ન તત્ત્વજ્ઞાનં સ્યાત્ । બાધકસદભાવે વા કથં ન મિથ્યાજ્ઞાનમ્ । વાસ્તવેન ચ વૃત્તેન બાધકાનુદયેડપિ મિથ્યાજ્ઞાનમેવ સ્યાત્ । તેન ‘વિરુદ્ધબુદ્ધ્યસંભેદાદ્’ એત્યસત્ । નર્તકાન્તરેડપિ ચ રામોડયમિતિ પ્રતિપત્તિરસ્તિ । તતશ્ચ રામત્વં સામાન્યરૂપં એતિ આયાતમ્ ।

Describe the nature of ‘ધ્વનિ’ and explain its type with illustrations.

અથવા/OR

Explain in detail ‘સાહિત્યવિદ્યાવધૂરૂપક’.

- પ્ર-4. ભરતના 'રસનિષ્પત્તિ' અને 'રસાસ્વાદ'ની પ્રક્રિયા-વિષયક વિચારો સમજાવો. 20
Explain Bharat's Subject matter of 'રસનિષ્પત્તિ' and 'રસાસ્વાદ's process.
- અથવા/OR**
- પ્ર-4. અભિનવનો રસવિચાર વિગતે ચર્ચો. 20
Discuss Abhinav's 'રસવિચાર' in detail.
- પ્ર-5. ટૂંકનોંધ લખો. (ગમે તે બે) 20
Write short notes. (any two)
- 1) એરીસ્ટોટલનો અનુકરણ સિદ્ધાંત.
Aristotle's principle of imitation.
 - 2) રવચ્છંદતાવાદ.
Romanticism.
 - 3) કોલરિજનો કલ્પના સિદ્ધાંત અને લલિતકલા.
Contribution of T.S. Eliot's in western Poetics.
 - 4) ટી.એસ. ઈલિયટનું પાશ્ચાત્ય કાવ્યશાસ્ત્રમાં યોગદાન.
Coleridge's Concept of imagination and Fancy.
-